

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Stavåsen

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220227 Stavåsen

Kommun: Flen

Områdets totala areal: 3,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2019-01-30

Markägarförhållanden:

Statens fastighetsverk

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9070 - Trädklädd betesmark

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Stavåsen är det den trädklädda betesmarken med ek och lind varav flera träd är mycket grova och utgör substrat åt en artrik och krävande lavflora.

Motivering: Grova solexponerade lövträd, i synnerhet ek, utgör livsviktiga substrat åt hundratals olika organismer som lavar, svampar, insekter, fladdermöss och fåglar. Södermanland hyser en förhållandevis stor andel av dessa trädjättar i ett nationellt och även i ett europeiskt perspektiv och har därför ett särskilt ansvar att bevara träden, sköta dem och att säkra återväxten.

Prioriterade åtgärder: Frihugning av grova träd och ersättningsträd för dessa, hamling, årligt bete och slyröjning vid behov.

Beskrivning av området

Öster om Lidaviken, som en liten sydostlig del av Stenhammars NR, finns ett ek-lind-bestånd med delvis mycket grova träd som vuxit upp i ett mer öppet hagmarkslandskap. En brukningsväg och en flera hundra meter lång stenmur löper genom skogen. Enstaka stora block är spridda i området som sannolikt har betats en bra bit in på 1900-talets senare hälft. Större delen av detta landskap har nu vuxit igen eller ersatts av skogsplanteringar med i huvudsak gran. Ek-lindbeståndet är kvarlämnat och har genom rikedom på hassel utvecklats till en lund. Genom att terrängen är bergig och blockrikedom stor har igenväxning skett fläckvis. Minst igenvuxen är den gamla hagen utmed en gammal körväg som går i kanten av området. Flera av ekarna i vägkanten bildar en ensidig allé. I närheten finns också en stensättning och en gammal källargrund som möjligen härrör från soldattorpet Stafåsen.

Vad kan påverka negativt

- Otillräcklig föryngring av ek och lind.
- Upphörd eller försämrad betesdrift.
- Tillförsel av näringsämnen till betesmarken. Exempelvis genom spridning av växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel. Även tillskottsutfodring, vinterbete eller sambete med gödslade betesmarker eller vall på åkermark kan indirekt tillföra näringsämnen, vilket missgynnar konkurrenssvaga växter.
- Försämring eller förlust av grässvål t.ex. på grund av vildsvinsbök, grävningensarbeten, bete vintertid etc.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar kan förändra artsammansättningen i fältskiktet och försämma livsvillkoren för t.ex. lavar.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativt för den dynglevande skalbaggsfaunan.
- Avverkning av äldre träd eller buskar med höga naturvärden.
- Igenväxning kring äldre träd eller buskar av ljuskrävande arter, främst ek.
- Markexploatering eller annan förändring av markanvändningen i objektet eller i angränsande område, t.ex. skogsplantering, dikning, täktverksamhet eller samhällsbyggande i olika former.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Ett alltför intensivt bete av får eller hästar som påverkar artrikedomen i negativ riktning.
- Inplantering/sådd av arter annat än i naturvårdssyfte.
- Körning med tunga fordon vid olämpligt väglag, eller annan verksamhet som orsakar bestående markskador.
- Anläggande av längre eller kortare upplag eller dumpning av avfall, jord, sten, grus, foder etc.

Området är skyddat som naturreservat och omfattas även av en åtagandeplan för miljöstöd, vilket torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot området.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Natura 2000-området Stavåsen ingår i Stenhammars naturreservat

Skötsel: Frihugning av jätteträd och ersättningsträd för dessa, nyrekrytering av ekjättar och lind genom skydd av plantor, hamling, årligt bete och slyröjning vid behov. Området sköts i enlighet med skötselplanen för naturreservatet och omfattas även av villkor för miljöstöd.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målkriterier, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målkriterier följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**9070 - Trädklädd betesmark**

Areal: 3,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I nordost dominerar ek i alla åldrar och dimensioner men även lind, asp och oxel förekommer. Buskskiktet är artrikt och tätt. Hassel skuggar stora delar av marken. Där är kärlväxtfloran gles eller obefintlig. Endast vårblomande arter som t ex liljekonvalj, vårfryle och blåsippan får tillräckligt med ljus för tillväxt och blomning. Druvfläder, rönn, berberis, nyponros och måbär tillsammans med ung vårtbjörk, lönn, ek och lind utgör också en väsentlig del av buskskiktet. Sydost om vägen finns tydliga spår av uppodlade ytor och de täta krikonsnåren där har troligen planterats invid ett sedan länge försvunnet torp – Stafåsen. Skogen i sydväst är dominerad av gran uppblandad med partier av asp, ung björk, tall och små öppna hällområden. Bland granarna finns ett stort antal tämligen grova ekar och några lindar utspridda. En ek har en omkrets nära 6 m och en lind bär spår av hamling. Några unga lindar har nyhamlats. Förutom de grova ekarna finns även en mellangeneration av ek men också yngre ekar. Tyvärr riskerar återväxten av ek idag att kvävas i konkurrens med andra mer snabbväxande träddarter. En liten yta med ängsskära, slätterfibbla, ängsvädd och revfibbla antyder tidigare mer öppna och hävdade förhållanden. De högsta naturvärdena är knutna till de grova lövträden, främst ek och lind. Flera av dem är håliga och mulmrika och i synnerhet eken hyser en artrik och krävande lavflora.

Bevarandemål

De trädklädda betesmarkerna ska vara präglade av bete, ha en mosaikartad struktur, en naturlig näringsstatus och en riklig förekomst av gamla hävdpräglade träd – främst ek och lind. Den biologiska mångfalden av arter knutna till de solbelysta träden såväl som till markens flora ska vara hög. Området ska hävdas med bete och igenväxningsvegetation ska endast förekomma sparsamt. Det ska också förekomma trädkontinuitet i området och unga träd som på sikt kan bli de nya jätteträden. Död ved i olika nedbrytningsstadier ska inte saknas. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gul dropplav, ängsskära och slätterfibbla ska vara vanligt förekommande. Arealen trädklädda betesmarker ska vara minst 3,1 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt. Men naturtypen och de många värdefulla träden kräver årliga skötselinsatser – främst bete men även slyröjning vid behov.

Dokumentation

Exempel på arter i området (Inom parentes anges TA – för naturtypen typiska arter, S – signalarter, samt eventuell rödlistningskategori (NT=nära hotad, VU=sårbar))

Svampar:

Anisfingersvamp, *Ramaria gracilis* (S)
Bolmörtsskivling, *Entoloma sinuatum* (S)
Ekticka, *Phellinus robustus* (NT)
Hasselsopp, *Leccinum pseudoscabrum* (S)
Hasselticka, *Dichomitus campestris* (S)
Kanelkremla, *Russula cinnamomicolor*
Oxtungsvamp, *Fistulina hepatica* (S, NT)
Röd ekkremla, *Russula pseudointegra*
Svavelticka, *Laetiporus sulphureus*

Lavar:

Brun nållav, *Chaenothecaphaeocephala* (TA, S)
Ekspik, *Calicium quercinum* (TA, VU)
Gul dropplav, *Cliostomum corrugatum* (TA, S, NT)
Gulpudrad spiklav, *Calicium adpersum* (TA, S)
Kopparspik, *Calicium salicinum*
Rödbrun blekspik, *Sclerophora coniophaea* (TA, S, NT)

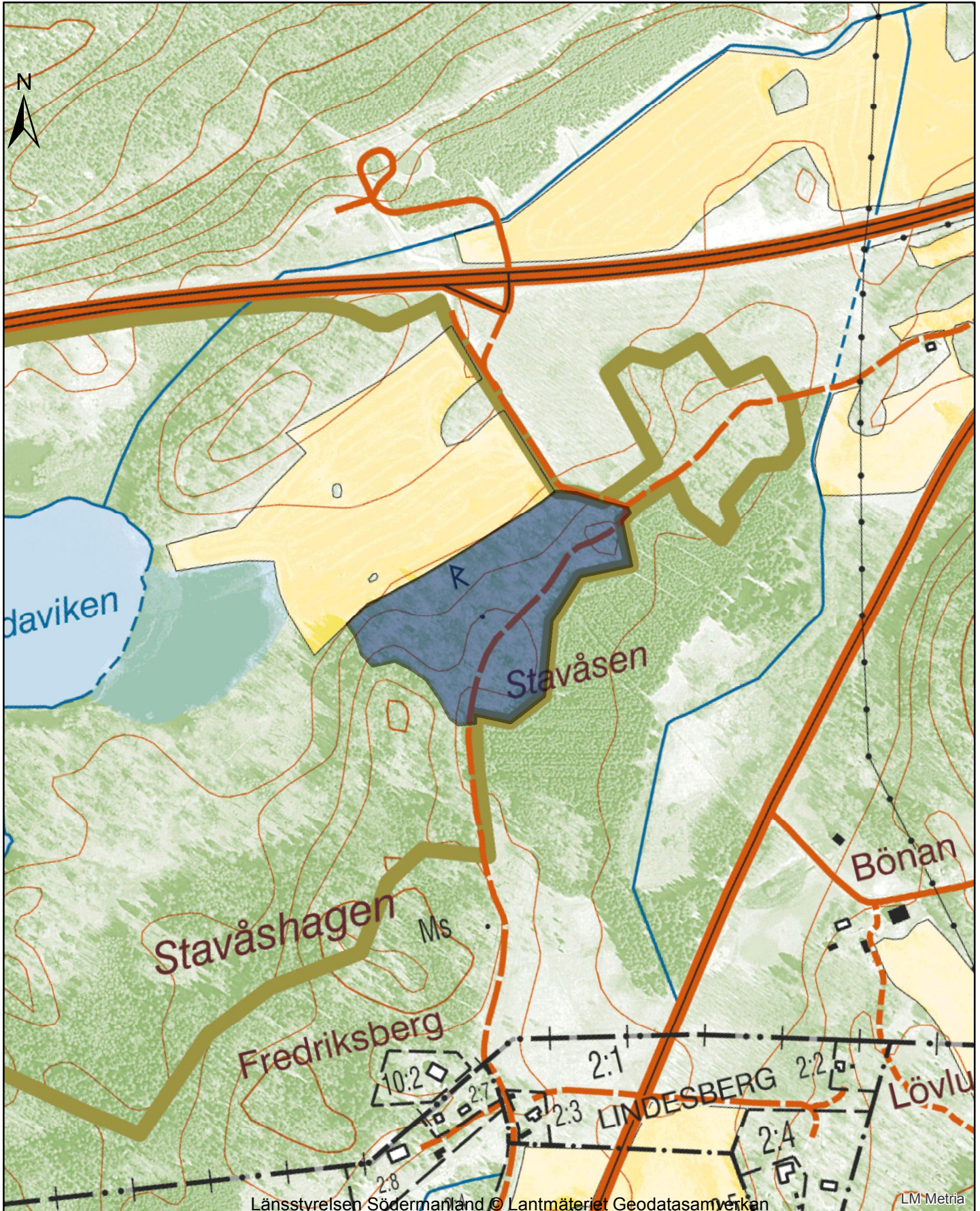
Referenser

Länsstyrelsen i Södermanland, Bevarandeplan Lidaviken, Flens kommun, 2007, Dnr: 511-11400-04
Länsstyrelsen i Södermanland, Skötselplan för Stenhammars naturreservat, Dnr: 511-10023-2004
Länsstyrelsen i Södermanlands län 2004: Rådgivning inför restaurering av betesmarker på Stenhammar. Opubl. ms.
Länsstyrelsen i Södermanland, Sörmlands natur, Länsstyrelsen, 1991
Rydberg, H. 1990: Inventering av knappnålslavar på gamla ekar i Sörmland. WWF-projekt. Opublicerat manuskript.
Rydberg, Wanntorp, Sörmlands flora, Botaniska sällskapet i Stockholm, 2001.
Sellberg, R. 1995: Resultat från Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering, Stenhammar 1:1, Område 10
Svedlindh, C. 1985: Inventering av ädellövskogar i Södermanlands län. Objektkatalog. Opublicerat material. Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Länkar

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>
<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning>
<https://historiskakartor.lantmateriet.se>
<https://www.artportalen.se>
<http://artfakta.artdatabanken.se>
<https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/rodlistning>

Bilagor

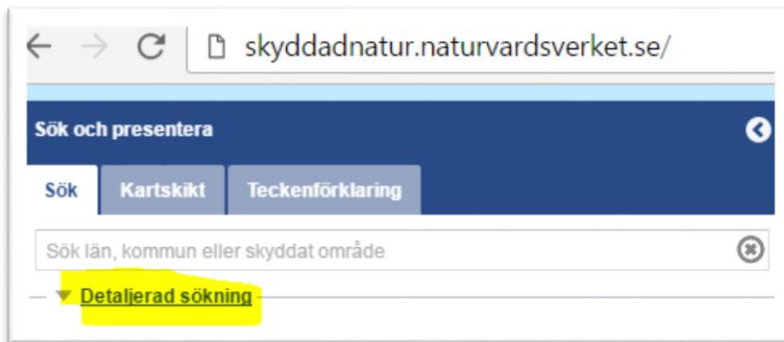

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

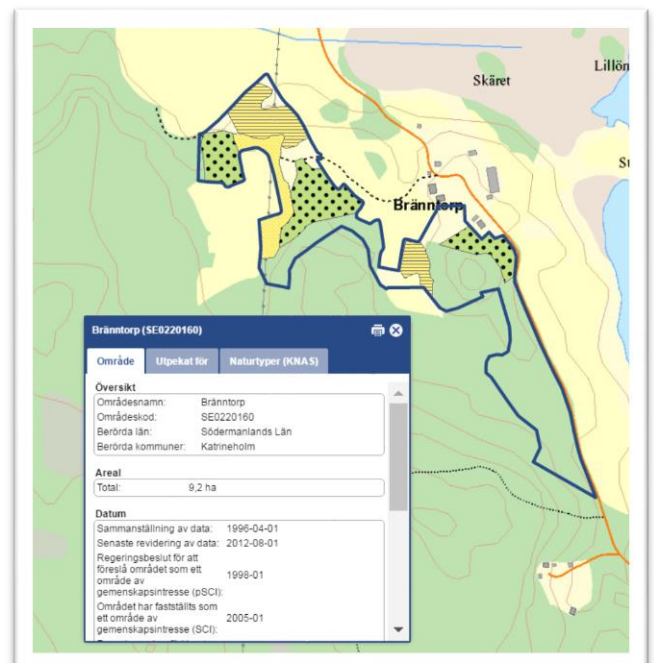
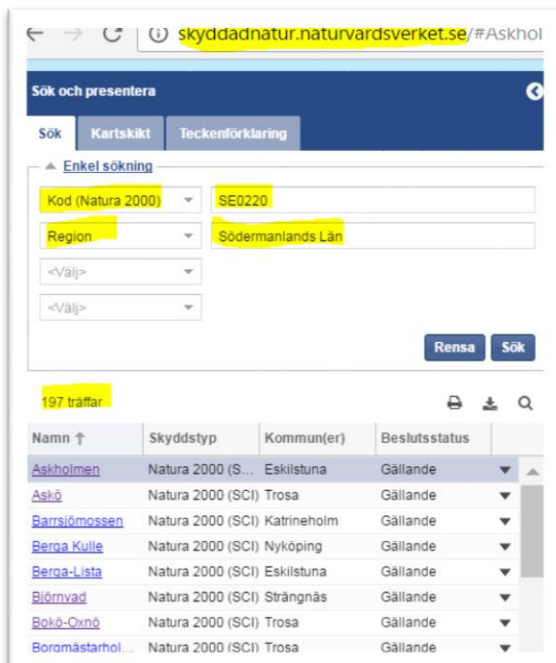
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

